

Pedagogisch plan KBS de Regenboog

Inleiding

De huidige ontwikkelingen in de maatschappij en op het gebied van passend onderwijs zorgen voor een veranderend gedrag van kinderen. Dit ervaren wij ook op de Regenboog. Dit is niet negatief maar dwingt ons er wel toe bewust stil te staan bij het pedagogisch klimaat op school. Wat wordt er van ons als school en als individuele leerkracht gevraagd om voorwaarden te scheppen voor een positief pedagogisch klimaat.

Dit plan is tot stand gekomen met de binnenkring gedrag en n.a.v. ervaringen uit vorige jaren en studiemomenten over gedrag en human dynamics.

Het plan is geschreven naar aanleiding van de behoefte van zowel leerkrachten als ouders om inzicht te krijgen in wat wij als school doen om te zorgen voor een veilig sociaal – emotioneel klimaat voor zowel de groep leerlingen als de individuele leerling.

Er zijn al veel initiatieven op dit gebied maar wij vinden het belangrijk dat er ook een doorgaande lijn te zien is in de school zoals in dit plan beschreven wordt.

Het doel van dit plan is om een duidelijk beeld te krijgen hoe wij op de Regenboog aan een sociaal veilig klimaat werken en zo ook een doorgaande lijn borgen. Wat kunnen wij als school bieden en waar ligt onze grens.

In dit plan is ook beschreven wat wij doen bij pestincidenten en welke hulp wij kunnen inschakelen als wij er intern niet voldoende in slagen om te zorgen voor een goede sociaal-emotionele ontwikkeling voor ieder kind en iedere groep.

Visie

De visie van de Regenboog op het pedagogisch klimaat zoals ook in de schoolgids is beschreven is de volgende:

Op de Regenboog wordt ieder kind met respect voor zijn/ haar eigenheid benaderd.

We creëren een veilig sociaal-emotioneel klimaat, waarin we luisteren naar kinderen en met ze in gesprek gaan om ze zo goed mogelijk te begeleiden in hun ontwikkelingsproces.

Hierbij houden we rekening met het functioneren van de groep in zijn geheel waarbij de sociale veiligheid centraal staat.

Wij laten dit zien door voorbeeldgedrag te vertonen, waaraan een kind zich kan spiegelen.

Wij willen kinderen op de juiste manier begeleiden en op een positieve manier met elkaar spelen, werken en leren, binnen de groep, de unit en de gehele school.

Hierbij maken we schoolbreed, binnen de unit en binnen de eigen groep, met elkaar afspraken, om structuur en duidelijkheid te geven. Daarbij zijn we allen verantwoordelijk voor het naleven van de regels en afspraken, om te komen tot een positieve sfeer binnen de gehele school en binnen de eigen groep.

Hierbij is observeren en signaleren erg belangrijk om tot het juiste handelingsalternatief te komen:

'Als het probleem het probleem niet is, is de oplossing niet de oplossing'.

De leerkracht doet er toe!

De insteek van ons handelen = preventief ≠ curatief. Dit plan is ook met name gericht op preventie.

Toekomst

Handelingsgericht werken is al een item binnen het samenwerkingsverband Woerden en zal de komende jaren (nog meer) onze school binnen komen. Dit past bij de visie dat observeren en signaleren erg belangrijk is. Bij handelingsgericht werken kijk je naar de onderwijsbehoefte van het kind. Wat heeft het kind nodig om goed te functioneren en tot een optimale ontwikkeling te komen? En vervolgens de vraag hoe en in hoeverre kunnen wij als school en kan ik als leerkracht hieraan tegemoet komen?

Bij handelingsgericht werken hebben de ouders ook een expliciete rol. Samen met ouders kijk je wat het 'probleem' is en hoe je dit samen kan oplossen. Ieder vanuit zijn eigen expertise, de leerkracht als onderwijskundige en de ouder als opvoeder. Samen neem je de verantwoordelijkheid.

Binnen de werkgroep Pedagogisch Klimaat wordt jaarlijks bekeken wat de speerpunten en doelen voor het volgende jaar zijn. Dit wordt uiteindelijk met goedkeuring van het team uitgevoerd. Ook ouderbetrokkenheid speelt hierin een belangrijke rol.

Activiteiten/ methodes

In de volgende paragrafen wordt beschreven wat wij als Regenboog ondernemen om bij te dragen aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van ieder individu en te komen tot een positief pedagogisch klimaat in de groep en in de school.

Groepsvorming

De leerkrachten zijn op de hoogte van het proces van groepsvorming. Startende leerkrachten op de Regenboog worden geacht zich hierin te verdiepen. Het doel van groepsvorming is door begeleiding van de leerlingen te komen tot een positieve, goed functionerende groep. Ieder schooljaar vindt opnieuw het groepsvormingsproces plaats. Als gedurende het jaar kinderen de groep verlaten of erbij komen (bv door verhuizing) vindt er opnieuw een groepsvormingsproces plaats waar aandacht voor moet zijn.

Het goed functioneren van een groep zien wij als voorwaarde om uit ieder individu de meeste optimale prestaties te halen.

Als een groep goed functioneert, zijn de volgende kenmerken terug te vinden in de groep:

- samen verantwoordelijk voelen voor het groepsfunctioneren
- respect voor elkaar
- samenwerken
- er zijn afspraken voor het nemen van beslissingen
- problemen worden besproken

Groepen vormen zich heel vaak volgens een globaal proces van 5 stappen. Dit proces wordt op gang gebracht door 3 basisbehoeften bij mensen: erbij willen horen, invloed willen uitoefenen en behoefte aan persoonlijk contact.

In schema gezet ziet dat proces, dat zonder begeleiding verloopt, er als volgt uit:

1	Forming	Kennismaking, situatieverkenning: wie, wat en hoe?
2	Storming	Zoeken naar invloed: ontstaan van 'machtsverhoudingen'

3	Norming	Ontstaan van informele groepsregels: wat mag en moet?
4	Performing	Productieve periode.
5	Termination	De groep gaat uit elkaar.

De belangrijkste periode is die van de 'storming'. Zonder begeleiding verschilt het resultaat van de 'storming' van klas tot klas. De ene klas wordt een samenhangende, positieve groep, een andere klas valt uiteen in subgroepen met elk een eigen groepsproces, of een hoofdgroep en enkelen die buiten de groep vallen en daardoor risico lopen zondebokken te worden, óf de klas wordt een negatieve groep met veel concurrentie en machtsstrijd.

Van de leerkracht wordt verwacht dat hij aan het begin van het jaar expliciet aandacht besteedt aan de eerste fase van de groepsvorming: de 'storming fase'. Dit kan door ideeën uit het draaiboek of groepsvormingspelletjes (zie I-schijf – PAD – groepsvorming). Door extra aandacht aan de eerste fase te besteden kan je er voor zorgen dat groepsafspraken eerder ontstaan, en niet bepaald worden door degenen die de meeste invloed krijgen in de groep.

PAD

Op de Regenboog gebruiken wij als methode voor de sociaal emotionele ontwikkeling het PAD leerplan.

Het PAD-leerplan is een programma om de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen in het basisonderwijs te stimuleren. Vanaf het schooljaar 1988/1989 is PAD gebruikt in de Verenigde Staten. In Nederland wordt het vanaf ongeveer 1992 in diverse scholen gebruikt, in eerste instantie in het onderwijs aan dove en slechthorende kinderen. Later kwamen daar andere onderwijsvormen bij.

De doelen van het PAD-leerplan zijn:

- Kinderen krijgen meer inzicht in hun eigen gevoelens en kunnen zichzelf en anderen zo beter begrijpen.
- Kinderen kunnen over hun gevoel communiceren en discussiëren met anderen.
- Kinderen kunnen rustig nadenken en hun eigen problemen oplossen.
- Kinderen kunnen zich verantwoordelijker gedragen.
- Kinderen kunnen beter en effectiever leren op school.

Gedurende alle acht schooljaren komen vier thema's aan de orde tijdens ongeveer twintig lessen per leerjaar. Het gaat om de volgende thema's:

- zelfbeeld
- zelfcontrole
- gevoelens
- probleem oplossen.

De leerkracht past het PAD-leerplan op verschillende manieren toe:

PAD lessen:

Ieder schooljaar worden er 20 padlessen gegeven. De lessen duren gemiddeld 30 minuten. Tijdens de les worden specifieke vaardigheden geleerd.

Stimuleren gedrag:

Ten tweede stimuleert de leerkracht de kinderen gedurende de hele dag om de geleerde begrippen en vaardigheden te gebruiken. De leerkracht doet dat zelf ook vaak voor. Op deze manier passen de kinderen de inhoud van de PAD-lessen ook toe bij andere schoolvakken. De kinderen leren hun nieuwe vaardigheden te gebruiken in de omgang met klasgenoten, andere kinderen en volwassenen.

Emotiekaartjes:

In groep 3 is er een eerste kennismaking met de emotiekaartjes behorende bij de 'basisemoties'. Vanaf groep 4 hebben alle kinderen een doosje met emotiekaartjes. Dit doosje wordt een aantal keer in de week gebruikt. Een moment waarop dit vaak voorkomt is na het buitenspelen. Als de kinderen na de pauze terug komen in de klas wordt het buitenspelen geëvalueerd doordat ieder kind met de kaartjes een emotie op zijn tafel laat zien. Het doel hiervan is om eigen emoties te herkennen, onder woorden te brengen en ook andermans emoties te (h)erkennen en hier rekening mee te houden. Voor de leerkracht is het ook een goed evaluatiemoment over hoe de pauze is verlopen, de sfeer in de klas en bij individuele leerlingen.

PAD op het plein:

Op het plein is een schildpad als pleinplakker afgedrukt. Deze pad kan gebruikt worden als afkoelplek. Je mag een emotie hebben maar deze niet altijd uiten. Als je boos bent mag je je boos voelen maar niet slaan of schelden. Voor sommige kinderen kan het een hulpmiddel zijn om op de PAD-plek rustig te worden, na te denken wat nu te doen en vervolgens actie te ondernemen. De leerkracht houdt het kind ook in de gaten maar wil het liefst bereiken dat het kind zelf het probleem oplost.

PAD-stoplicht:

In iedere groep is een poster met een PAD-stoplicht terug te vinden. Dit stoplicht heeft hetzelfde principe als de PAD-plek op het plein.

Pad kind:

Vanaf groep 1 is ieder kind minimaal 1 keer per schooljaar PAD kind (van de dag, van de week, ...). Andere kinderen geven je dan een compliment, de leerkracht doet dit ook, net als je ouders en jezelf. Iedere leerkracht heeft de vrijheid zelf te bedenken hoe het PAD kind onder de aandacht wordt gebracht en welke bijzondere taken hij of zij eventueel nog meer heeft op die dag/ in die week.

Borgen van het PAD leerplan:

Als school staan wij achter het PAD leerplan. Wij willen dan ook een doorgaande lijn borgen in de school. Om deze reden zijn er pad-specialisten op school aanwezig. Deze geven onder andere een introductiebijeenkomst aan nieuwe leerkrachten. Ook stellen zij ieder jaar een jaarplan op met specifieke aandachtspunten om zaken te borgen, te verbeteren of vernieuwen. Minimaal eens in de 2 jaar staat de studieavond pedagogisch klimaat ook in het teken van het PAD-leerplan.

Oudercursus:

De Regenboog organiseert ieder schooljaar ook PAD oudercursussen. Deze cursussen worden door een aantal leerkrachten gegeven. Het gaat om 3 avonden van ongeveer 2 uur. De kosten hiervoor zijn 20 euro en ouders kunnen zich hiervoor opgeven via de website.

In de oudercursus worden de vier thema's die in de gehele basisschooltijd aan bod komen toegelicht. De ouder kan een rol spelen in het PAD leerplan door het kind thuis te stimuleren in de praktijk te brengen wat hij of zij in de PAD-lessen geleerd heeft. Een ouder is hierbij voor zijn/ haar kind een belangrijk voorbeeld met een grote invloed op de ontwikkeling van het kind.

Als ouders en school kunnen samenwerken, helpt dat de sfeer thuis en op school te verbeteren waardoor het kind (nog) beter gaat functioneren.

De school raadt ouders zeker aan om in ieder geval eenmaal de oudercursus te volgen. Ook nieuwe leerkrachten op de Regenboog wordt aangeraden minimaal een avond van een oudercursus bij te wonen.

In het schooljaar 2009/2010 hebben voor het eerst ook TSO medewerkers deelgenomen aan een PAD 'oudercursus'. Deze was voor de gelegenheid toegespitst op de TSO situatie. Als

school zijn wij er voorstander van dat alle TSO medewerkers deze cursus volgen omdat leerkrachten en TSO-medewerkers zo op dezelfde manier kunnen handelen. Dit komt ten goede aan het pedagogisch klimaat. Hier zijn verder nog geen concrete afspraken over gemaakt.

Op de Regenboogsite is een uitgebreidere uitleg van het PAD leerplan te vinden.

Drie basiswaarden van onze school:

Op de Regenboog zijn 3 basiswaarden terug te vinden in de groepen 1 t/m 8.

- Zorg voor elkaar
- Zorg voor de omgeving
- Zorg voor materialen

Deze waarden zijn in ieder lokaal terug te vinden in de vorm herkenbare picto's /afbeeldingen, waarop de waarde is afgebeeld, herkenbaar als Pad, vanuit onze PAD-methode. Deze waarden dragen bij aan een doorgaande lijn en een veilig schoolklimaat. Wij spreken elkaar er op aan als wij zien dat kinderen, ouders of collega's niet handelen naar de beschreven uitgangspunten, (dus ook naar kinderen uit andere klassen of kinderen onder elkaar).

Een aantal keer per jaar wordt ook in de weekopening aandacht besteed aan (een van) deze waarden.

Human dynamics:

Human dynamics is geen methode zoals het PAD-leerplan. Door de theorie van human dynamics leer je op een andere manier naar je jezelf en anderen te kijken. Dit komt terug in gesprekken, werkaanpak, manier van reageren, samenwerking etc. Door deze theorie kan je jezelf en anderen beter leren begrijpen en dus ook beter inspelen op (leer)behoeftes van kinderen.

In het schooljaar 2008 – 2009 hebben wij met het hele team een 2-daagse gevolgd over human dynamics, de basiscursus. De theorie is met veel enthousiasme in het team ontvangen. Om deze reden hebben wij hier in het schooljaar 2009-2010 op 4 momenten een vervolg aangegeven.

In het schooljaar 2009-2010 hebben wij een studiemiddag gevolgd over wat de specifieke leerbehoeften zijn van kinderen met bepaalde dynamieken. In onze visie staat dat wij het van belang vinden om met kinderen in gesprek te gaan. Wij hebben geoefend hoe wij gesprekken voeren met kinderen met een bepaalde dynamiek. Eerst matches (naar dezelfde dynamiek)... dan stretches (naar het principe dat op de derde plaats staat).

Gedurende het schooljaar zijn er 3 studiemomenten geweest genaamd: 'Kijken naar kinderen'. Deze momenten hebben vanuit praktijksituaties in het teken gestaan van waarnemen, begrijpen en begeleiden van kinderen met een bepaalde persoonlijkheidsdynamiek. Wat betekenen de waarnemingen voor het handelen van de leerkracht. Hoe kunnen we het beste aansluiten bij bepaalde dynamieken en anderzijds kinderen helpen te leren het principe dat op de derde plaats staat te ontwikkelen.

Wij hebben geen teambrede afspraken gemaakt over hoe wij human dynamics als school in willen zetten. Het kan door iedere teamlid naar eigen inzicht als tool worden gebruikt.

ZIEN

Met o.a. groepsvormingsactiviteiten, PAD, 3 basisregels human dynamics, werken wij aan een veilig sociaal-emotioneel klimaat.

Wij volgen de sociaal-emotionele ontwikkeling met het leerlingvolgsysteem ZIEN.

ZIEN wordt voor iedere leerling 1 keer per jaar afgenomen in november. Voor de kinderen die onvoldoende scores op welbevinden en/ of betrokkenheid wordt dit herhaald in maart. De resultaten worden besproken in een bouwvergadering en in een zorgteamoverleg.

In het schooljaar 2010/2011 wordt er aandacht besteed aan hoe wij (nog meer) gebruik gaan maken van de handelingsuggesties uit ZIEN.

Handelswijze bij opvallend gedrag:

Al het bovenstaande is gericht op preventie en het volgen van de leerling. Wat als je toch opvallend gedrag signaleert door eigen observaties of door 'resultaten' vanuit ZIEN. Je gaat dan in kaart brengen wat de (onderwijs)behoefte van het kind is (HGW). Dit kan je doen door het toepassen van een of meerdere van onderstaande punten (in willekeurige volgorde).

- Overleg ZT lid/ collega's/ commissie PED. Klimaat
- Contact/ overleg ouders
- Mogelijk in de toekomst (weer) sparren met gedragsspecialist
- Gebruik van materialen/ literatuur/ observatielijsten
- Met het kind in gesprek gaan (hiervoor kan het gesprekslint van Human dynamics worden gebruikt).
- Observeren
- Kijken naar de positieve intentie van het gedrag.
- Het opvallende gedrag inbrengen tijdens een intervisiebijeenkomst
- Oefening uit kids skills toepassen (boek kids skills aanwezig in zorgteamkamer)
- Gebruik maken van spellen op sociaal-emotioneel gebied (te vinden in de zorgteamkamer).

Handelingsverleggen en dan?

Wat doe je, als je met alle expertise die in school aanwezig is, de onderwijsbehoefte van het kind niet in kaart kunt brengen? Of als wij wel weten wat het kind nodig heeft, maar dit als school niet kunnen bieden of niet weten hoe we dit moeten doen?

Op zo'n moment kunnen wij hulp inschakelen van het samenwerkingsverband (swv) 'Passenderwijs'. Wij behoren als Stichting (Kalisto) tot het samenwerkingsverband Woerden. De hulp die geboden wordt, is in eerste instantie gericht op begeleiding van de leerkracht binnen de schoolsituatie, maar is ook ondersteunend voor gesprekken met ouders.

Wat kan het SWV Passenderwijs bieden?

Passenderwijs ambieert een hoog niveau van Basisondersteuning, waarbij niet alleen de mogelijkheden, maar ook de grenzen van een basisschool een rol spelen. Tot augustus 2016 zal Passenderwijs expertise in blijven zetten op het niveau van de Basisondersteuning, met als doel deze te versterken. Deze expertise bestaat uit handelingsgerichte kortdurende ondersteuning van het Regioteam en specialistische consultaties vanuit (voormalig) cluster 3 en 4. Ook kunnen scholen een beroep doen op de leeskliniek en de trainingen.

Voor kinderen met een complexe en/of intensieve onderwijsbehoefte is Extra Ondersteuning in de vorm van arrangementen ontwikkeld. Passenderwijs beoogt met de flexibele inzet van deze arrangementen een passend aanbod voor elk kind te kunnen realiseren. Hierbij staat niet de vraag 'wat heeft dit kind?', maar 'wat heeft dit kind nodig?' centraal.

Het samenwerkingsverband kan een van de volgende arrangementen toekennen:

- Intensieve ondersteuning gericht op het kind
- Systeemgerichte intensieve ondersteuning gericht op de groep
- EOB, eigen ondersteuningsbudget (een tijdelijke, financiële impuls t.b.v. het voldoen aan de zeer specifieke onderwijsbehoeften van het kind).
- OZA, onderwijszorgarrangement voor kleuters van 4 t/m 7 (tijdelijke plaatsing binnen het SBO i.c.m. een zorgaanbod vanuit jeugdhulpverlening)
- KTO, korttijdelijke observatie/opvang (SBO)
- Terugplaatsing vanuit S(B)O
- Consultatie speciaal onderwijs
- Plaatsing speciaal basisonderwijs (SBO)
- Plaatsing speciaal onderwijs (SO)

Voor meer informatie kan je terecht bij het zorgteam, de domeinhouder en op de site www.passenderwijs.nl

Het SWV wordt bekostigd door alle scholen die hieronder vallen. Dit betekent dat wij als Regenboog hier ook aan bijdragen.

Als de hulp vanuit het SWV niet passend is, kunnen ook andere externe professionals worden ingeschakeld, zoals specialisten vanuit OnderwijsAdvies (OA). Zij kunnen bijvoorbeeld intelligentieonderzoek uitvoeren bij kinderen (ong. 15 per schooljaar) of in overleg met de leerkracht op een andere manier ondersteuning of coaching bieden. Hiervoor wordt de school gedeeltelijk én tijdelijk door de gemeente gesubsidieerd.

Het zorgteam heeft ook een sociale kaart opgesteld. Waarop verschillende hulpinstanties staan die ingeschakeld kunnen worden bij handelingsverlegenheid vanuit school of als extra hulp. Je kunt met een zorgteamlid in overleg als je hier gebruik van wil maken. Deze instanties/ hulpverleners (bv. speltherapie, orthopedagoog) worden niet door school bekostigd maar door de ouders. Vaak wordt dit ook door de verzekering vergoed.

Als wij als school externe hulp inschakelen wordt dit altijd in overleg en met toestemming van ouders gedaan.

Specifieke hulp bij bepaalde groepen

Mochten wij ondanks het uitvoeren van dit pedagogisch plan niet tevreden zijn over de groepsvorming en binnen de school geen manieren zien om dit verder te verbeteren dan kan externe hulp ingeschakeld worden. Als dit voorkomt wordt op dat moment gekeken welke mogelijkheden er zijn. Hierbij kan gedacht worden aan:

- Expertise vanuit het samenwerkingsverband / een schoolbegeleidingsdienst
- Seminarium voor orthopedagogiek
- Extra inzet kanjertraining
- Expertise vanuit andere scholen binnen (of buiten) de stichting Kalisto

Wanneer voor een van bovenstaande opties wordt gekozen worden ouders op de hoogte gesteld en bij dit proces betrokken.

Wat te doen bij pesten:

Wanneer het preventief werken aan pesten onvoldoende effect heeft en pesten daadwerkelijk voorkomt, wordt het pestprotocol gevolgd (als bijlage toegevoegd). In dit plan beschrijven wij specifiek wat wij onder pesten verstaan en wat wij doen als pesten voorkomt. Dit vanuit de behoefte van ouders en om zo een doorgaande lijn vanuit het team te waarborgen. Hieronder vindt u een verkorte uitwerking van dit protocol.

Onder pesten verstaan wij:

Het *systematisch* uitoefenen van *psychische en/of fysieke mishandeling door een leerling of een groep leerlingen van één of meer klasgenoten, die niet (meer) in staat zijn zichzelf te verdedigen* (B. van der Meer, 1996).

Pesten heeft duidelijke kenmerken (Pesten op school, hoe ga je er mee om, 2005)

- pesten gebeurt opzettelijk;
- pesten is bedoeld om schade toe te brengen (fysiek, materieel of mentaal);
- bij pesten is er altijd sprake van ongelijke machtsverhoudingen (fysiek of verbaal sterkere personen kiezen minder weerbare personen als slachtoffer);
- pesten gebeurt systematisch;
- pesten houdt niet vanzelf op maar wordt eerder erger als er niet wordt ingegrepen;
- pesten is van alle tijden en komt in alle groepen en culturen voor. Het is dus een typisch menselijke ondeugd die altijd verborgen aanwezig is en steeds weer de kop op kan steken.

De punten die beschreven worden in het pedagogisch plan zijn gericht op een positief pedagogisch klimaat. In zo'n klimaat zou in de meest optimale situatie pesten niet voor moeten komen. Komt dit toch voor dan zijn de volgende afspraken binnen het team gemaakt:

PESTPROTOCOL (verkorte weergave van dit document 2014-2015)

- 1) het incident bespreek je met het gepeste kind en de pester(s)
- 2) de ouders van het gepeste kind en de pester(s) informeer je over het incident
- 3) je maakt van het incident een notitie in parnassys
- 4) je licht je IB'er in over het incident en gaat in overleg welke hulp je kunt bieden
- 5) je houdt de periode daarna de groeps sfeer goed in de gaten en observeert de gepeste leerling en de pester(s) en bespreekt deze observatie met je IB'er.
- 6) je koppelt je observatie kort terug naar de ouders

Als er na deze stappen nog steeds pestincidenten plaats vinden ga je kijken hoe je hier met andere aspecten uit dit plan aan kan werken bv. opnieuw richten op groepsvorming, herhalen van zaken uit de PAD methode. Je blijft in gesprek met ouders.

Om te bepalen wat je kunt gaan doen kan je hulp inschakelen van het zorgteam, professionele leergemeenschap pedagogisch klimaat, collega's en mogelijk in de toekomst weer de gedragsspecialist. Je kunt dan van je groep de bedreigende en beschermende factoren in kaart brengen en mogelijk ook een sociogram afnemen om zo tot een goede analyse te komen. Vervolgens kijk je vanuit deze analyse wat er nodig is om de situatie te veranderen en welke hulp je hierbij nodig hebt.

Schorsen en verwijderen

In onze visie staat dat geestelijke en lichamelijke pijn door kinderen naar andere kinderen niet geaccepteerd wordt. Wanneer dit (herhaaldelijk) gebeurt, krijgen kinderen een officiële waarschuwing van de directie en wordt contact opgenomen met ouders. Als school willen wij de veiligheid voor ieder kind kunnen garanderen. Als veiligheid van leerlingen of een groep in het geding is door gedrag van een individuele leerling dan kan overgegaan worden tot schorsen. En bij herhaling zelfs tot verwijderen van school.

In de schoolgids wordt verwezen naar de procedure omtrent schorsen en verwijderen. Wanneer dit aan de orde is wordt vanuit directie altijd een gesprek aangegaan met ouders voorafgaand aan de schorsing.

Professionaliseren

Sinds het schooljaar 2014-2015 is er een commissie Pedagogisch Klimaat, waarin uit elke unit een leerkracht vertegenwoordigd is.

Ieder jaar worden er doelen opgesteld, om de basis van een goed schoolklimaat en een positieve en veilige groeps sfeer te stimuleren en onderhouden. Dit alles gebaseerd op onze 3 basisschoolregels, groepsafspraken, PAD lessen en Human Dynamics.

De werkgroep komt structureel 5 keer per jaar bijeen. Daarnaast ook nog op aanvraag en behoefte vanuit het team, als intervisie bijeenkomst.

Daarnaast bewaakt ieder werkgroep lid de ontwikkelingen in de unit.

Tijdens teamvergaderingen en overleg binnen de unit komen de gestelde doelen regelmatig ter discussie of bespreking.

Eén teamlid is opgeleid als gedragsspecialist.

Daarnaast lezen leerkrachten vakliteratuur of specifieke artikelen die door de werkgroep pedagogisch klimaat onder de aandacht worden gebracht.

Ter afsluiting:

Bijlagen:

Bijlage 1	Basisbehoeften van kinderen
Bijlage 2	Samenvatting oplossingsgericht denken
Bijlage 3	Oplossingsgerichte intervisie
Bijlage 4	Opsporen van de positieve intentie van gedrag.
Bijlage 5	Oefening uit kids skills.
Bijlage 6	Pestprotocol

Andere relevante documenten:

- L-schijf map PAD (o.a. groepsvorming, PAD liedjes)
- L-schijf map ZIEN (hier staan o.a. verschillende presentaties over de werking van ZIEN).
- L-schijf map Klavertje vier
- L-schijf map gedrag (o.a. folder KCP)
- L-schijf map gedrag – human dynamics (o.a. taalgids)

Relevante sites:

www.regenboogwoorden.nl (onder PAD-leerplan staat kort de essentie van de methode uitgelegd)

www.hu.nl (zoeken op PAD)

www.kanjertraining.nl

www.humandynamics.nl

www.swypassaatwoorden.nl

<http://www.trixvanlieshout.nl/>

www.pestweb.nl

Zorgteamlokaal:

In het zorgteamlokaal zijn diverse materialen te vinden zoals spellen en boeken gericht op de sociaal-emotionele ontwikkeling.

Bijlage 1 Basisbehoeften van kinderen

Basisbehoeften van kinderen (Ferre Laevers)

- Lichamelijke behoeften
- Behoeften aan affectie, warmte
- Behoeftte aan veiligheid, structuur en continuïteit
- Behoeftte aan erkenning
- Behoeftte om zich zelf als kundig te ervaren
- Behoeftte om moreel juist te zijn

De 1^e t/m 3^e behoeftte zijn de basale basisbehoeften als deze niet goed zijn moet hier eerst aan gewerkt worden voordat je verder kan.

Bij de keuze uit verschillende handelingsalternatieven (bv uit ZIEN) kijk je dus welke passen bij de 1^e 3 basisbehoeften. Als aan deze behoeften voldaan wordt kan je kijken naar de 4^e t/m 6^e behoeften en de evt. handelingsalternatieven om hiermee aan de slag te gaan.

Bijlage 2 Samenvatting oplossingsgericht denken

Het is een feit dat oplossingsgericht denken aansluit bij de praktijk van alle dag, dat dit ook toe te passen is in je gezin, je werk en overal in de samenleving.

Vaardigheid één hiervoor is goed *luisteren*, samenvatten en doorvragen. (*actief luisteren*)

Daarnaast de vuistregel:

als iets niet werkt, leer ervan en doe iets anders.

Als iets wel (of beter) werkt, doe er meer van.

Als iets blijkt te werken, leer het (van/aan) iemand anders.

Ook het inzicht dat jij als begeleider geen problemen oplost, maar dat jij de condities aan moet brengen zodat de ander zijn probleem op kan lossen.

Als belangrijke basis voor dit alles is dat je een goed contact met de persoon in kwestie hebt, heb je die niet, kun je de oplossing vergeten.

Daarbij is het van belang dat je de krachtbronnen (mogelijkheden, sterke kanten, momenten waarop het wel goed gaat) van deze persoon ziet, en deze weet aan te moedigen. Het geven van complimenten is van essentieel belang.

Het verschil tussen beperkingen en problemen: met een beperking heb je te dealen, je kunt alleen de problemen die hieruit voortkomen oplossen.

En problemen zijn eigenlijk een wens tot verandering.

Het werken via schaalvragen geeft inzicht in het probleem, en kan een brij van problemen terugbrengen in kleine smartgeformuleerde tussendoelen.

Het mirakel en de wondervraag kunnen hierbij uitstekend gebruikt worden. (hoe zou het eruitzien als...)

Het moet helder zijn, welk mandaat je in welke situatie hebt. Dus dat je weet welke rol je hebt te spelen. (bv. als leerkracht worden er bepaalde zaken van je verwacht, bij directies is dit anders enz.)

Ria Schalkwijk maart 2010

WERKWIJZE BEGELEIDE INTERVISIE

Oplossingsgericht counselen

Stap 0 – Voorbereiding

Iedere deelnemer bereidt een leervraag voor.

Alles wat wordt ingebracht wordt als vertrouwelijke informatie beschouwd en blijft dus tussen de leden en de 4 muren bewaard.

Stap 1 – Presenteren

Bij het begin van iedere bijeenkomst kijken we kort naar welke leervragen, zowel op werkgebied als op persoonlijk ontwikkelingsgebied de leden willen inbrengen.

Aan de hand van een korte presentatie van deze leervragen wordt geïnventariseerd welke leervragen en in welke volgorde worden besproken.

Stap 2 – Informeren

De inbrenger van de eerste kwestie licht de persoonlijke leervraag toe door middel van het geven van feitelijke informatie, dat de situatie moet verhelderen. Ook de persoonlijke ervaring kan er bij betrokken worden.

De toelichting mondt uit in één of meerdere concrete leervragen aan de andere intervisanten, bijvoorbeeld:

- Help mij om meer zicht te krijgen op.....
- Kijk met mij mee om te zien of ik goed bezig ben met
- Hoe zou ik in mijn situatie anders kunnen omgaan met
- Ik wil graag het volgende willen leren
- Ik zou graag de volgende vaardigheden beter willen beheersen
- Hoe zou ik deze situatie beter kunnen hanteren?
- Telkens als ik in deze situatie kom, dan Ik wil dit graag
- Soms heb ik geen vat opHelp mij om meer balans te vinden in deze relatie.

Stap 3 – Verhelderen en bevestigen

- a. Verhelderen. De intervisanten krijgen even kort de tijd om ieder voor zich enkele vragen ter verduidelijking te noteren. Welke informatie hebben zij nodig om de kwestie beter te kunnen inschatten en begrijpen? Wie, wat, waar, wanneer en hoe – vragen. Waaromvragen zijn niet handig. Ze vragen om een verklaring en dat werkt vaak ontmoedigend.
- b. Bevestigen. De intervisanten geven aan wat van de inbrenger de meeste indruk op hen heeft gemaakt. Benoem wat je goed vindt van de inbrenger t.a.v. de situatie.

Stap 4 – Exploreren van de gewenste situatie

Exploreren van de “ideale” situatie van de inbrenger.

Vragen:

1. Als je de situatie als probleem beschreven hebt, hoe kan je dat dan anders formuleren?
2. Hoe ziet de situatie er uit als het probleem er niet meer is?
 - a. Wat is er dan anders?
 - b. Waar zou je dat aan merken?
 - c. Wat doe jij dan anders?
 - d. Wie merken nog meer dat het anders is?

- e. Waar merken zij dat aan?
- f. Waaraan merk jij dat het voor hen ook anders is?
- 3. Zijn er momenten waarop het probleem zich niet voordoet of minder ernstig is? Zijn er momenten die al een beetje lijken op de gewenste situatie?
 - a. Wanneer?
 - b. Hoe gaat dat dan?
 - c. Wat doe jij dan?
 - d. Wat doe jij dan anders?
- 4. Als je op een schaal van 1-10 de volgende drie elementen aan moet geven

Vooruitgang	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Hoop/vertrouwen	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Motivatie	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

Waar sta jij nu al?
Waar blijkt dat uit?

Stap 5 – Kleine stapjes

Ieder noteert kort mogelijke vormen van omgang of aanpak c.q. verdere hantering van deze kwestie. Welke kleine stapjes op weg naar de "ideale situatie" zou de inbrenger kunnen brengen?

In een gesprek worden deze naar voren gebracht en door de inbrenger gewogen op bruikbaarheid, noodzakelijkheid en haalbaarheid.

De inbrenger moet ten alle tijden eigenaar blijven van het probleem. Dit brengt met zich mee, dat de inbrenger zelf bepaalt wat er met de mogelijke adviezen wordt gedaan (eigenaar van de oplossing).

Stap 6 – Voorlopig resultaat

De inbrenger kijkt kort terug op de kwestie en formuleert wat deze bijeenkomst (voorlopig) heeft opgebracht en welke concrete acties er zullen worden ondernomen.

Stap 7 – De verwerking van de kwestie

Na de bijeenkomst wordt de kwestie nog uitgewerkt, met inbegrip van de "opbrengst" het mogelijk vervolg van de kwestie. Ook worden de concrete doelen geformuleerd en het handelen een tijdje gevolgd.

Bij aanvang van de volgende bijeenkomst worden de uitkomsten van de voorlopig afgesloten kwesties aan alle leden uitgedeeld.

Martien Groenevelt MHR – Gouda / oktober 2009

Bijlage 4 Opsporen van de positieve intentie van gedrag.

Het opsporen van de positieve intentie achter gedrag:

Om dit te doen moet je je kunnen verplaatsen in het kind. Je gaat er als leerkracht vanuit dat het kind voor welk gedrag dan ook altijd een positieve intentie voor zichzelf heeft. Om achter deze intentie te komen kan je de volgende stappen volgen:

- In welke situaties gedraagt het kind zich zo?
- Wat doet het kind dan precies?
- Waarom zou ik mezelf zo gedragen?
- Waarom zou het kind zich zo gedragen?
- Als ik X was, zou ik me in deze situatie zo gedragen om...
- Bedenk gedragsalternatieven

Bijlage 5 Oefening uit Kids Skills

Tips om kinderen met bepaald gedrag verder te helpen. Oefening uit kids skills een boek dat ook in de zorgteamkamer aanwezig is:

0 = nooit samen spelen

10 = altijd samen spelen

Geef jezelf een cijfer op een 10-puntsschaal (deze kan je tekenen voor het kind).

Kind geeft zichzelf een 4.

Wat moet je doen om een 5 te halen?

(bv. samen spelen op de speelplaats)

Wat wil je leren, Wat kan je al goed, welke hulp heb je nodig?

Als het kind geen probleem ziet, dan ga je eerst werken aan de relatie.

Als het kind altijd de schuld buiten zichzelf zoekt. Dan help je met vragen bv Wanneer gaat het goed met samenspelen. Wat doe jij dan? Wat doen andere kinderen dan?

Het kind moet het voordeel van de verandering zien. Het moet de vaardigheid willen leren.

Bij al deze punten is het van belang om goede feedback te geven. Het handelen van de leerkracht en de verwachtingen die hij heeft doen er hier zeker toe.

Pestprotocol Kbs de Regenboog Woerden

Op basisschool De Regenboog werken we met de PAD-methode. Dit is een leerplan waarbij we de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen stimuleren. Tevens is deze methode voorlopig goedgekeurd door het Nederlands Jeugdinstituut, om te gebruiken als programma om het pesten tegen te gaan. Daarmee is het PAD één van de 13 goedgekeurde programma's van de 61 stuks die er op de markt zijn.

Door preventief in te steken op een positief groepsklimaat zoals beschreven in het pedagogisch plan van PAD, willen wij bereiken dat ieder kind zich veilig voelt op school. We werken aan een veilige leeromgeving binnen de klas, de unit en de gehele school. Hierbij spelen ook onze vertrouwenspersonen een rol. Zij zijn bekend bij alle kinderen (presenteren zich in alle groepen aan het begin van ieder schooljaar) en kunnen ingezet en benaderd worden in vertrouwelijke situaties, waarbij zij vanuit een objectieve blik naar de situatie kunnen kijken en stappen kunnen ondernemen.

Tegelijk willen wij onze ogen zeker niet sluiten voor pestgedrag, dit is iets van alle tijden. In dit pestprotocol als onderdeel van ons pedagogisch plan beschrijven wij wat wij onder pesten verstaan, hoe wij dit kunnen signaleren en wat de acties zijn die genomen worden bij pestgedrag.

Wat is pesten

We spreken van pesten als er sprake is van: **(agressief) gedrag waarbij een of meerdere leerlingen een betrekkelijk machteloze andere leerling → doelbewust en herhaaldelijk, aanvalt, vernedert of buitensluit.**

Signaleren van pesten

Kinderen kunnen zelf het signaal naar de leerkracht afgeven, dat er gepest wordt. Het kind dat gepest wordt, zal dit niet altijd willen vertellen en daarom zijn observaties van de leerkracht belangrijk. Wij verwachten ook van ouders dat zij het aan de leerkracht melden als zij vermoeden dat er sprake is van pestgedrag. Hierbij gebruiken wij bovenstaande definitie als uitgangspunt.

Handelswijze bij pesten

1. Er vindt een gesprek plaats met het kind dat pest en er vindt een gesprek plaats met het gepeste kind, waarin aan beiden gevraagd en gezocht wordt, wat hun hulpvraag is. Wat hebben deze kinderen nodig, om positief gedrag te kunnen laten zien? Waar hebben zij hulp bij nodig om de situatie te veranderen?
2. **Er vindt een gesprek plaats op dag 1 of 2 ná het incident. Dit gesprek vindt plaats tussen de leerkracht, de pester en het gepeste kind en zo nodig een interventieleider.** De interventieleider kan de intern begeleider zijn, mogelijk ook een collega uit de unit of uit de werkgroep Pedagogisch Klimaat. De interventieleider is in eerste instantie de intern begeleider mits anders door de leerkracht en intern begeleider afgesproken. Zij denken mee zolang dit binnen de situatie nodig is. De leerkracht blijft eindverantwoordelijk, ook in de contacten naar ouders en andere betrokkenen. **Op dezelfde dag worden ook de ouders van de betrokken kinderen op de hoogte gebracht. Zo nodig ook de TSO en BSO-coördinator. De TSO meldt ook terstond ieder incident of pesterij aan de betreffende leerkracht.**

Wanneer er meerdere kinderen pesten, wordt de situatie binnen de gehele groep besproken, zo nodig in het bijzijn van een interventieleider. De dagen erna wordt extra en doelgericht geobserveerd.

- 3. De ouders van het gepeste kind, als ook van het kind dat pest, worden bij het proces betrokken. Nadat ze direct in week 1 in kennis zijn gesteld van de geconstateerde pestsituatie. De leerkracht en de interventieleider vertellen de stappen die genomen zijn en de oplossingen waar aan gewerkt wordt met de klas. Directie wordt middels de geplande overleggen met zorgteam/ intern begeleider regelmatig op de hoogte gehouden van het gehele proces en de situatie.**
4. Voldoen de gesprekken niet (in die zin dat het pesten toch doorgaat) of zijn er meerdere leerlingen bij betrokken, dan vindt er een gesprek in week 2 of 3 plaats, na het eerste gesprek met de hele klas. De leerkracht schat zelf in of er met de hele groep gesproken moet worden. Wat levert het me op als ik met de hele klas de situatie bespreek? Dit gebeurt volgens vijf stappen:

4.1 De ik-boodschap: de leerkracht geeft door middel van een heel duidelijke ik-boodschap te kennen, dat er in de klas een probleem is dat hij niet alleen kan oplossen, maar dat wel opgelost moet worden. Daarbij noemt hij heel duidelijk de probleemsituatie en vraagt de leerlingen oplossingen te geven. Hij benadrukt daarbij dat het probleem opgelost moet worden.

4.2 Het verzamelen van oplossingen: de leerlingen moeten allerlei oplossingen geven voor aanpak. Soms komen er geen ideeën omdat de leerlingen niet durven of zo'n benadering niet gewend zijn. Maar als de leerkracht hen laat merken dat het hem ernst is door hen wat meer tijd te geven oplossingen aan te dragen (dit kan ook schriftelijk), zullen ze in die periode de zondebok wat meer met rust laten. In deze fase mag er nog niet gereageerd worden op de oplossingen. Na verloop van tijd komt er een aantal oplossingen, meestal van de leerlingen uit de zwijgende middengroep. Zij krijgen middels energizers (groepsspellen) een belangrijke en positieve rol in de groep met veel aandacht voor het positieve gedrag en de invloed op de anderen.

4.3 Het bespreken van de oplossingen: alle oplossingen die nadelig zijn voor het gepeste kind en ook voor degenen die pesten, worden geschrapt. Op die manier geeft de leerkracht aan dat hij geen partij kiest, maar aan alle leerlingen veiligheid wil bieden.

4.4 Het concretiseren van de oplossingen: voor iedereen moet duidelijk zijn hoe de geselecteerde oplossingen uitgevoerd gaan worden. Het is daarbij aan te bevelen om ze **op papier te zetten en daarna weer met de klas te bespreken**. De oplossingen van de groep **worden ook**, zodat ze wanneer nodig als exemplaar kunnen bieden voor een andere pestsituatie.

4.5 Het evalueren van de oplossingen: de oplossingen moeten met regelmaat geëvalueerd worden. **De leerkracht geeft aan dat de evaluatie een vast onderdeel gaat worden van de klassengesprekken.** Wanneer er weer signalen komen van pesten dan moet de leerkracht weer teruggaan naar stap 1, maar ook als hij niets hoort, moet hij regelmatig evalueren. Het is van belang om het evalueren consequent uit te voeren, zodat ook de positieve stappen aandacht krijgen!! In dat geval is het belangrijk om complimenten te geven. De leerkracht moet in deze fase de leerlingen duidelijk maken dat het aangeven als er weer gepest wordt, beslist niet hetzelfde is als klikken, maar dat het hetzelfde is als het helpen van het gepeste kind. Alles berust hierbij op het vertrouwen in elkaar. Alle handelingen worden op papier vastgelegd in Parnassys, het digitale leerlingvolgsysteem.

5. **De leerkracht kan samen met de interventieleider, ervoor kiezen dat de leerkracht een sociogram afneemt om de relaties in de groep beter in kaart te brengen.**
6. **Als bovenstaande nog niet voor het gewenste effect heeft gezorgd kan de leerkracht er samen met de interventieleider voor kiezen om een soort van denktank bijeen te roepen.** Hier zit, naast de leerkracht en interventieleider, een leerkracht in uit de unit en een leerkracht uit de werkgroep Pedagogisch Klimaat. Door ook voor iemand uit de unit te kiezen, kan er ook samen geobserveerd worden tijdens b.v. het buitenspelen of het werken in de unitruimte. Het pestgedrag wordt besproken en samen wordt gekeken naar oplossingen. Hierbij wordt ook gekeken hoe de leerlingen bij de oplossingen betrokken kunnen worden.
7. **Vooral als er een pestsituatie geconstateerd is, reflecteert de leerkracht op zijn of haar eigen functioneren. Hoe is de eigen houding naar de klas en eventueel specifiek naar bepaalde leerlingen toe?** Hoeveel ruimte en verantwoordelijkheid krijgen de leerlingen zelf? Hoe veilig zijn de leerlingen in de klas? Waar nodig, brengt de leerkracht wijzigingen aan in zijn of haar functioneren. Hiervoor krijgt de leerkracht hulp van de interventieleider, bijvoorbeeld door middel van observaties in de groep.
8. **Wanneer een kind vaker wordt gepest of vaker pest, wordt onderzocht of dit gedrag voortkomt uit een gebrek aan weerbaarheid, inlevingsvermogen en sociale vaardigheden. Met de ouders wordt in dit geval besproken of het kind geholpen is met het volgen van een sociale vaardigheidstraining. In zo'n training leert het kind positief en weerbaar gedraag aan en krijgt het een positief zelfbeeld.**
9. **Er wordt regelmatig (= twee/drie wekelijks) contact gehouden met de betreffende leerlingen, de groep en de ouders,** om te horen of de genomen maatregelen succes hebben en of dit zich ook voort zet. Of dat er andere stappen nodig zijn. Dit laatste in overleg met de leerkracht, interventieleider en de directie.

Ter aanvulling:

Tijdens dit hele proces blijven we overwegen in hoeverre het wenselijk is, alle ouders van de betreffende groep erbij te betrekken.

Dit is afhankelijk van de ernst en de duur van de situatie en ter beoordeling van de leerkracht en interventieleider waar wenselijk in overleg met de directie.

Materialen:

Op school zijn spellen en is er literatuur beschikbaar die kunnen bijdragen aan het oplossen van het pestgedrag. Ook de PAD methode en de materialen van de kanjertraining (zoals het prentenboek 'de Vogel') kunnen hieraan bijdragen.

www.pestweb.nl is een site met informatie voor ouders, leerkrachten en kinderen.

Wat te doen als het pestgedrag zich toch blijft herhalen ondanks de oplossingsgerichte aanpak

1. Indien er sprake is van herhaald pestgedrag, worden de ouders van het kind dat pest, in het bijzijn van de pester, op de hoogte gesteld van de ongewenste gebeurtenissen. Dit gebeurt in een gesprek op school met de leerkracht en de interventieleider. Aan het eind van dit oudergesprek worden de afspraken met de pester uitdrukkelijk doorgesproken en ook vastgelegd. Daarbij ook steeds de hulpvraag in acht genomen, maar ook de afspraken, die gemaakt zijn, om het gedrag te veranderen. Ook de op te leggen sancties bij overtreding van de afspraken worden daarbij vermeld. Gedacht kan worden aan uitsluiting van vooral de

situaties die zich in het bijzonder lenen voor pestgedrag. Daarbij kan gedacht worden aan: buitenspelen, overblijven, gymlessen, excursies. De directie van de school is op de hoogte gesteld van de gesprekken met de kinderen en de ouders. De gemaakte afspraken worden vastgelegd in Parnassys, het digitale leerlingvolgsysteem van de school.

2. Indien het probleem zich toch blijft herhalen, worden de beschreven documenten vanuit het leerlingvolgsysteem met de directeur gedeeld. Dit is een gedocumenteerd protocol met daarin de data van de gebeurtenissen, de data en inhoud van de gevoerde gesprekken en de vastgelegde afspraken, zoals die gemaakt zijn om het pesten aan te pakken. Het gaat hier om een digitaal document.
3. De directie roept zo spoedig mogelijk de ouders op school voor een gesprek. Er wordt besproken of ook de leerkracht en/of de interventieleider bij dit gesprek aanwezig zijn. Het uitgangspunt is dat ook het kind in dit eerste directiegesprek betrokken wordt. Er wordt uit gegaan van het opgebouwde archief van de leerkracht. Dit archief wordt terstond aangevuld met het verloop van de gebeurtenissen.
4. Indien het gedrag niet verbetert, kan er een verwijzing plaatsvinden naar het maatschappelijk zorgsysteem in de richting van de afdeling jeugdzorg van de G.G. en G.D. dan wel het R.I.A.G.G. of het zorgloket. De verwijzing is afhankelijk van de problematiek en tevens van de mogelijkheden van afzonderlijke instanties.
5. Indien het pestgedrag van de pester niet aanzienlijk verbetert en/of de ouders van het kind werken onvoldoende mee om het probleem mede aan te pakken, kan de directeur van de school overgaan tot bijzondere maatregelen bijv.: isoleren van het kind dat pest, een schorsing en/of verwijdering van de school. De richtlijnen hierover staan vermeld in de schoolgids.

SIGNALLEN VAN HET KIND DAT GEPEST WORDT

a. Op school

1. Primaire signalen:

- de gepeste kinderen worden vaak op een gemene manier geplaagd, bespot en gekleineerd;
- ze worden uitgelachen op een spottende en onvriendelijke manier;
- ze worden fysiek aangepakt en kunnen zich hier niet adequaat tegen verweren;
- ze zijn betrokken bij ruzies waarbij ze zich niet kunnen verdedigen;
- hun bezittingen worden beschadigd;
- ze vertonen blauwe plekken, schrammen, gescheurde kleding,

2. Secundaire signalen:

- de kinderen, die gepest worden, zijn vaak alleen, ze lijken geen vrienden te hebben;
- ze worden als laatste gekozen in vrije spelsituaties, bijvoorbeeld bij het vormen van groepjes bij spel op het plein;
- ze proberen dicht bij de leerkracht te blijven;
- ze geven een angstige en onzekere indruk;
- ze zien er bang, ongelukkig, neerslachtig en huilerig uit;
- ze vertonen een plotselinge of geleidelijke verslechtering in schoolresultaten.

b. Thuis

1. Primaire signalen:

- ze komen thuis met gescheurde kleding of bezittingen die stuk zijn;
- ze vertonen verwondingen (blauwe plekken, schrammen) en geven hier een omstreden uitleg voor.

2. Secundaire signalen:

- ze brengen geen vriendjes of klasgenoten mee naar huis;
- ze hebben geen goede vriend;
- ze worden zelden elders uitgenodigd;
- ze gaan niet graag naar school;
- ze kiezen een vreemde weg om naar school te gaan;
- ze slapen niet goed;
- ze verliezen de belangstelling voor schooltaken;
- ze zien er bang en ongelukkig uit;
- ze vragen of stelen geld (om de pestkoppen om te kopen).

SIGNALLEN VAN KINDEREN, DIE PESTEN

a. Algemene kenmerken

1. ze zijn fysiek sterker;
2. ze hebben grote behoefte te overheersen en hun eigen zin te krijgen;
3. ze zijn impulsief, kunnen moeilijk tegenwerking aanvaarden;
4. ze zijn vaak tegendraads naar volwassenen toe;
5. ze worden als stoer aangezien, hebben weinig inlevingsvermogen;
6. ze hebben een relatief positief zelfbeeld of juist heel negatief en vertonen dit pestgedrag om zichzelf te overwinnen/-schreeuwen.

b. Op school

1. Op school treiteren de pestkoppen vaak op een gemene manier: spotten, intimideren, schoppen, dingen stuk maken. Ze hebben het vooral gemunt op de zwakkere leerlingen en proberen de meelopers op hun hand te krijgen.
2. Ondervinding leert dat meisjes veelal op een veel subtielere manier pesten, die veel moeilijker op te sporen valt, bijvoorbeeld roddelen, een vriendin afpakken, uitsluiten, ...

Bronnen:

- www.kaniertraining.nl, Almere
- ZIEN! Pedagogisch expert systeem
- Sue Young, *Van pesten naar samenwerken*. Huizen, 2012
- www.pestweb.nl
- Boek : Groepsplan gedrag van Kees van Overveld

Dit gehele document en bijbehorende documenten, waar naar verwezen wordt zijn allen te vinden op de L-schijf van ons digitaal schoolsysteem, onder :

Schoolontwikkeling – pedagogisch klimaat – hier onder zijn allerlei mapjes te vinden waaronder : Pedagogisch plan / Pestprotocol / Stappenplan grensoverschrijdend gedrag / vragen om problemen op te lossen (voor kinderen). En ook allerlei achtergrond informatie.